

Nr 38.

Av herr Boo, om beredande av möjlighet att anbringa valkrets-
beteckning å valsedel vid vissa allmänna val.

Såväl i lagen om val till riksdagens andra kammare som i den kommunala vallagen stadgas, att valsedlarna skola vara omärkta samt att valsedel, å vilken finnes något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt, är ogill. Bestämmelsen avser att skydda valhemligheten.

Vid de två närmast föregående riksdagarna ha motionsvis, i samband med yrkanden om andra valtekniska förändringar, även föreslagits sådana ändringar i ovannämnda lagar, att beteckning för valkrets må kunna anbringas nederst å valsedel.

Konstitutionsutskottet har i sitt utlåtande över dessa motioner anfört, att angivande av valkretsens namn nederst å valsedel innebär märkning av densamma. Vägledande prejudikat torde dock ej finnas i just detta avseende. Även om konstitutionsutskottet tolkat lagens bokstav rätt, torde det väl knappast ha varit lagstiftarens mening, att ett generellt angivande av valkretsens namn på tryckta valsedlar skulle rubba principen om valhemlighetens bevarande.

I ovannämnda motioner har föreslagits lagändring i fråga om angivande av valkrets-beteckning för att därigenom nedbringa antalet kasserade valsedlar. Konstitutionsutskottet har i och för sig inte ställt sig avvisande härtill men uttalat, att en lagändring inte vore motiverad av något praktiskt behov. Utan att här ingå på en bedömning av angelägenhetsgraden i detta fall kan emellertid konstateras att frågan kan ses från andra utgångspunkter, som starkare understryka behovet av en lagändring. Aktuella händelser under kommunalvalen 1950 må därvid anföras.

Vid stadsfullmäktigevalen i Borås hade sålunda några av valförrättarna i sammanräkningsprotokollen gjort anteckning om att alla valsedlar med beteckningen Arbetarepartiet-Socialdemokraterna nederst hade valkretsens namn angivet. Valsedlarna förklarades dock ej ogilla vid detta tillfälle. Valförrättarnas påpekanden hade troligen inspirerats av en nyutkommen valhandbok, vari författaren, med hänvisning till konstitutionsutskottets ovan berörda uttalanden, anfört, att valkretsangivelse var märkning.

De undersökningar som därefter företogs klargjorde bland annat, att Borås arbetarkommun använt liknande valkrets-beteckningar på sina valsedlar vid kommunalvalen åren 1950, 1946, 1942 och 1938, men troligen ännu längre tillbaka. Vid alla dessa val skulle således de socialdemokratiska valsedlarna varit felaktiga och blivit ogiltigförklarade om överklagning skett.

Nu godkände även magistraten i Borås de socialdemokratiska valsedlarna trots valförrättarnas protokollsanteckningar. Inte heller skedde någon överklagning av valet, ehuru allmänhetens uppmärksamhet fästas härpå genom pressens förmedling. De på dessa valsedlar valda ha alltså sina mandat tryggade även för den nu påbörjade mandatperioden. Ett överklagande skulle däremot, under förutsättning att konstitutionsutskottets tolkning är riktig, lett till att alla dessa valsedlar ogiltigförklarats. Därigenom skulle över 53 % (mer än 15 000 valsedlar) av alla avgivna röster bortfallit och 31 socialdemokratiska mandat av stadsfullmäktiges 54 ha ersatts med andra partiets kandidater. Valet skulle därmed blivit en parodi på vad vi i vårt land avse med demokratiska val.

När nu ifrågavarande valsedlar godkänts, måste frågeställningen bliva, huruvida dessa »märkta» sedlar varit till skada för något parti eller någon enskild väljare. Om så varit fallet, skulle valet säkerligen inte godkänts av magistraten och i varje fall överklagats av någon missnöjd part. Att valkretsbezeichnung i praktiken skulle ha någon ofördelaktig inverkan på valhemlighetens bevarande torde icke kunna hävdas.

En lagändring ur ovan anförda utgångspunkter är inte speciellt motiverad för Borås vidkommande. Vad som där förekommit ger säkerligen garanti mot en upprepning. Tänkbart är dock att samma misstag kan göras på någon annan ort. Ett underkännande i sådant fall av ett eller flera partiernas valsedlar enbart på denna grund är orimligt.

Väsentligare skäl för en lagändring är dock, att valkretsangivelse fyller ett praktiskt behov. För väljarna skapar den sålunda större klarhet. Partierna få dessutom större möjlighet att leda valet av sina lämpligaste kandidater. Eftersom partierna ha erkänd rätt att fritt nominera kandidaterna på sina listor för olika valkretsar och utdela endast dessa sedlar, kan det väl näppeligen anses som otillbörlig dirigering att kretsangivelse förekommer.

Med hänvisning till det här anförda förordas en lagändring, som ger möjlighet till valkretsangivelse på valsedlar när så anses lämpligt. Bestämmelsen bör således vara fakultativ.

Därför får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta införa sådana ändringar i lagen om val till riksdagens andra kammare och i kommunala vallagen, att beteckning för valkrets må kunna anbringas på valsedel, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig lagtext.

Stockholm den 20 januari 1951.

F. I. Boo.